

“Anayasa’nın 38. maddesinin birinci fıkrasında “Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez” denilerek suçun kanuniliği; üçüncü fıkrasında da “Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur” denilmek suretiyle cezanın kanuniliği ilkesi güvence altına alınmıştır. Anayasa’nın anılan maddesinde yer alan suçta ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca hangi fiillerin yasaklandığının ve bu yasak fiillere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak açıklıkta, anlaşılır ve sınırları belli olacak biçimde kanunda gösterilmesi gerekmektedir. Kişilerin yasak fiilleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır.

Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin somutlaştırıldığı uluslararası sözleşmelerde de yer almaktadır. Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) “Kanunsuz ceza olmaz” başlıklı 7. maddesinin birinci paragrafında “Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.”; Medenî ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin 15. maddesinin birinci paragrafında ise “Hiç kimse, işlendiği zamanda ulusal ya da uluslararası hukuk bakımından suç sayılmayan bir fiil ya da ihmal yüzünden suçlu sayılmaz. Suç sayılan bir fiile, işlendiği zaman yürürlükte olan bir cezadan daha ağır ceza verilemez. Fiilin işlenmesinden sonra yasalarda bu fiile karşılık daha hafif bir ceza öngörülecek olursa, fiili işleyene bu ikinci ceza uygulanır.” denilmek suretiyle bu ilkeye yer verilmiştir.

Suçta ve cezada kanunilik ilkesi Anayasa’nın 13. maddesinde ifade edilen temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin kuralın suç ve cezalar yönünden özel düzenlemesi olarak değerlendirilebilir. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, cezalandırmanın temel haklara etkisinden kaynaklanan özel önemi nedeniyle zaman içinde bir ceza hukuku kavramı olarak alt ilkeler de içerecek şekilde gelişmiştir. Bu bağlamda hukuki belirliliğin ve hukuk güvenliğinin gereği olarak Anayasa’nın 38. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “...kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez” hükmüyle aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasaklanmıştır. Ceza normlarının zaman bakımından uygulanmasını düzenleyici nitelikteki bu kural kanunilik ilkesinin bir alt ilkesi olan aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasağı olarak ifade edilmektedir. Suç tarihinden sonra yürürlüğe giren kanunun aynı fiili suç olmaktan çıkarması veya aynı suç için daha hafif bir ceza öngördüğü durumlarda ise diğer bir alt ilke olan lehe kanunun uygulanması ilkesi gündeme gelmektedir.

Fiilin işlenmesinden hükmün kesinleşmesine kadar geçen ceza muhakemesi sürecinde bir suç için fiilin işlendiği tarihte yürürlükte olan ve daha sonra yürürlüğe giren kanun olmak üzere uygulanması mümkün birden fazla kanun hükmü söz konusu olabilmektedir. Suç nedeniyle başta hürriyeti bağlayıcı cezalar olmak üzere uygulanan çeşitli ceza ve güvenlik tedbirleri temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturduğundan Anayasa cezayı ağırlaştırıcı kanunun yürürlük tarihinden önce işlenmiş suçlara uygulanmasını açık biçimde yasaklamıştır. Hukuki belirliliğin ve hukuk güvenliğinin bir sonucu olan bu yasak, aynı zamanda suçun işlendiği tarihteki kanuna göre lehe olan sonraki kanunun uygulanmasını da gerekli kılmaktadır. Zira işlendiği tarihte suç sayılan bir fiilin daha sonra yürürlüğe giren kanun ile suç olmaktan çıkarılması veya ilga edilen kanuna nazaran anılan suç fiiline daha hafif bir ceza öngörülmesi durumunda mülga kanunun aleyhe hükümlerinin uygulanmaya devam edileceğinin kabul

edilmesi, suçların ve cezaların ancak kanunla belirleneceğini emreden suç ve cezaların kanuniliği ilkesi karşısında bireylerin objektif olarak beklemeyecekleri, dolayısıyla öngöremeyecekleri bir ceza ile cezalandırılmaları sonucunu doğuracaktır. Bunun ceza hukuku alanında kişilerin hukuki güvenliklerini anayasal güvenceye bağlamayı amaç edinen suç ve cezaların kanuniliği ilkesiyle bağdaştırılması mümkün değildir.

Öte yandan lehe ceza kanununun geçmişe uygulanması hukuk devletiyle bağlantılı olarak adalet ve hakkaniyet ilkelerinin de bir gereğidir. Gelişen sosyal düzen ve değişen toplumsal ihtiyaçlar karşısında artık suç oluşturmadığı kabul edilen veya daha hafif ceza öngörülen bir fiilin yalnızca daha önce işlenmiş olması nedeniyle daha ağır bir yaptırıma tabi tutulması adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Anılan hususlar birlikte değerlendirildiğinde ceza yargılamasında lehe kanunun uygulanmasının Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında anayasal bir zorunluluk olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, §§ 13-20).

14 Kasım 2024 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 7531 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 15. maddesindeki;

"5237 sayılı Kanun'un 75. maddesinin altıncı fıkrasının (a) bendine (1) numaralı alt bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiş ve diğer alt bentler buna göre teselsül ettirilmiştir.

'2. Hakaret (125. maddenin ikinci fıkrası, üçüncü fıkrasının (b) ve (c) bentleri ve dördüncü fıkrası)' " şeklindeki değişiklik ile anılan cezai hükümler 5237 sayılı Kanun'un 75. maddesinde düzenlenen Ön Ödeme soruşturma işlemine tabi hale getirilmiştir.

7531 sayılı Kanun'un 18. maddesi ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun GEÇİCİ MADDE 7. maddesinin 2. fıkrasına;

"(2) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla soruşturma veya kovuşturma evresinde bulunan dosyalar bakımından bu maddeyi ihdas eden Kanunla 253. maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik ve 5237 sayılı Kanunun 75. maddesinin altıncı fıkrasında yapılan değişiklik uygulanmaz. Bu dosyalar, 253. maddenin üçüncü fıkrasının değişiklikten önceki hükümlerine göre sonuçlandırılır." şeklinde eklenen ibare ile mevcut suç ile ilgili yapılan derdest yargılamalar ve adli soruşturmalar düzenleme kapsamı dışında bırakılmıştır.

Kamu davasının açılmaması veya açılmış ise kamu davasının düşmesine nedeni olarak düzenlenen Ön Ödeme, uygulandığı takdirde hürriyeti bağlayıcı hapis cezası yaptırımına tabi olan hakaret suçundaki cezanın ortadan kaldırılması sonucunu doğurabilecektir.

Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrasında "Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir" denilmek suretiyle davaların makul bir süre içinde bitirilmesi gerekliliği açıkça ifade edilmiştir. Bu hak gereğince devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin çareler oluşturmak zorundadır. Ancak bu amaçla alınacak kanuni tedbirlerin ve öngörülen çarelerin yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesine engel oluşturmaması gerektiği de tartışmasızdır (AYM, E.2013/4, K.2013/35, 28/2/2013).

Anılan kural, yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla soruşturma veya kovuşturma evresinde bulunan dosyalar bakımından ön ödeme usulünün uygulanamayacağını öngörmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere Türk Ceza Kanunu'nun 75. maddesinin (1) numaralı fıkrası ön ödeme uygulanması sonucunda kamu davası açılmayacağını, aynı maddenin (2) numaralı fıkrasında ise açılan kamu davasını düşeceğini düzenlemektedir.

Buna göre itiraz konusu kural; düzenleme itibarıyla henüz yargılama aşamasına geçilmemiş dosyalarda uygulanabilmesine rağmen, ceza miktarı üzerinde fail lehine etkisi olan ÖN ÖDEME kurumunun belirli bir tarih itibarıyla soruşturma veya kovuşturma evresinde bulunan dosyalar bakımından uygulanmamasını öngörmek suretiyle Anayasa'nın 38. maddesini ihlal etmektedir. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 38. maddesine aykırı olduğundan iptali gerekmektedir.

T.C. Anayasası'nın 152. maddesi uyarınca; 7531 sayılı Kanun'un 18. maddesinin ikinci fıkrası ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun Geçici Madde 7. maddesinin ikinci fıkrası yönünden T.C. Anayasası'nın 38. maddesine aykırı olması sebebiyle söz konusu normların iptali için somut norm denetimi yapılması amacıyla ANAYASAYA MAHKEMESİNE BAŞVURUDA BULUNULMASINA,

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46. maddesi uyarınca, başvuru kararına ilişkin 08/01/2024 tarihli duruşma tutanağının onaylı örneği ile dosyadaki tüm evrakın onaylı örneğinin tarih sırasına göre başlıklar halinde sıralanması ve bu sıraya göre oluşturulacak bir dizi pusulası ile Anayasa Mahkemesine üst yazı ile GÖNDERİLMESİNE,

Verilecek kararın bekletici mesele yapılmasına,

Bu nedenle duruşmanın 22/09/2025 günü saat 09:00'a bırakılmasına karar verildi.”